

Unutmak lanetimiz mi, nimetimiz mi?

Kazuo Ishiguro'nun dünyayla hemen aynı zamanda Türkçede yayımlanan romanı "Gömülü Dev", toplumsal belleğin zihinlerde yarattığı tahribatı tartışan bir roman. Görünenin ardında gizlenmiş gerçeğe ulaşmanın, geçmişle yüzleşmenin hem birey hem de toplum için ne denli güç olduğuna dair bir sorgulama aslında Ishiguro'nun yeni romanı. Bunu ise mitolojik devlere doğru çıkılan yolculukta ve masalsi bir atmosferde yapıyor yazar.

□ Eray AK

İnsanın en kudretli ve zehirli yanı hafıza. Bu çetrefil ve çelişkinsini kendi içinde taşıyan konu da haliyle meselesi insan olan edebiyatın alanını, farklı biçimlerde birçok kez ihlal etti. Bu ihlal edişte aranan ise şüphesiz "özgün" bir verim.

Kendi rengini ve sesini bulmuş çok yazardan, özgün yansımalarıyla okuduğumuz, hafıza üzerine düşünen/düşündürülen kitapların sayısı bir hayli fazla. Ve bunların yanına bir yenisi daha eklendi geçen günlerde. Bu kez, günümüz dünya edebiyatının öncü isimleri arasında gösterilen Kazuo Ishiguro eğiliyor meseleye ve farklı bir roman evreninin açtığı pencereyle insanın bu en karmaşık tarafı üzerine yeni sesler ekleyerek düşünüyor.

Türkçeye Gömülü Dev adıyla ve Roza Hakmen ustalığıyla çevrilen roman, aslında on yıldır bekleniyor. Türkiye'de de ciddi bir okura sahip Ishiguro'nun yeni romanı Gömülü Dev'i dünyayla aynı zamanda okumak da bir diğer hoşluk.

MITOLOJİK DEVLERE YOLCULUK

Gömülü Dev'de çok çok eski zamanlara; mitolojik devlere doğru bir yolculuğa çıkarıyor bizi Ishiguro. Ishiguro'nun sıkı takipçileri, her yazdığına farklı bir coğrafyayı ve tarihi merkezine alan bakışını bilir. Bu kez de Romalıların Britanya'dan ayrılışından sonra, Britonlar ile Saksonlar'ın arasındaki savaşın yatıştığı döneme doğru bir yolculuk. Ishiguro'nun yaptığı. Kral Arthur ve

ünlülük büyücüsü Merlin'in dahi romanın hareket alanında olmasa bile, art alanda dolaşan önemli karakterler olmasa, ne kadar gerilere gittiğimizi anlatmaya yeter sanıyorum. Ancak Gömülü Dev'in merkezine bu iki öne çıkan isim yerine, "silik" bile diyebileceğimiz iki karakteri koymuş yazar: Axl ve Beatrice.

Axl ve Beatrice bir yaşlı çift. Kayalara oyulmuş bir kovanda, bir Briton topluluğunun arasında yaşıyorlar ve durumları fazlasıyla can sıkıcı. Nedenini kendileri de bilmiyorlar ama geceleri küçük odalarını az da olsa aydınlatcak mumları ellerinden alınmış, yaşlılıklarıyla gençlerin alay konusu olmuş ve kimsenin kendilerine yardım etmediği bir çift kahramanlarımız. Axl, Beatrice ve içlerinde buldukları toplulukla öyle bir resim çiziyor ki bize Ishiguro, daha ilk sayfadan vahşi ve acımasız bir dünyanın eşğinde olduğumuzu anlıyoruz. Beatrice'in yaşlı haliyle yerde bulduğu minik bir mum parçası için genç hejensiniyle tuttuğu kavga ve bu kavganın sonundaki yürek burkan yeniliş, yazarın yaratmak istediği atmosferi perçinliyor.

Ancak her ne kadar böyle bir topluluğun ve dünyanın içinde bulunsalar da bunları çok dert etmiyor kahramanlarımız kendine. Axl'in Beatrice'e sürekli "prensesim" diye seslenişi, Beatrice'in de onu "kocam" diye yanıtlayışından birbirlerine naif bir bağlılık da duyduğunu anladığımız çift, bu karanlık toplumdaki birbirlerine sığınmış durumdadır. Belki de bu nedenle içlerinde buldukları durumu çok dert etmiyorlar dedikimiz anda ise aslında bu dert etmeyişin romanın esas meselesi olduğunu anlıyoruz. Esas meselesi çünkü Axl ve Beatrice'in bu duruma

nasıl geldiklerini hatırlayacak güfte bir hafızası yok. Ara ara gözlerinin önüne gelen silik ve kimlikleri belirsiz fotoğraflar yığını sadece onların zihni. Biraz ilerlediğimizde ise aslında tüm topluluğun böyle bir hafızaya sahip olduğunu anlıyoruz ve Ishiguro da bundan doğan kaotik durumu var gücüyle yansıtmış romana. Axl ve Beatrice'in de mahkûm oldukları bu unutulmuş nereden geldiği ise belirsiz. "Sis" diye niteliyor bunu Axl. Yaşadıkları toprakların "unutuş sisile lanetlendiği" söylüyor. Romanın, okurlarına düşündürmek istediği soru da bu "lanet" nitelemesiyle ortaya çıkıyor aslında: Unutmak, lanetimiz mi yoksa yoksa bize verilmiş en büyük nimetimiz mi?

UNUTULAMAYAN OĞUL

Hafızanın, karmaşası kendinden menkul bir kavram olduğunu söylemiştik ya; Axl ve Beatrice'in de tüm unutulmalarına rağmen akıllarına müh gibi çakılan bir şey var. Oğulları...

Uzun süre önce yanlarından ayrılmış oğullarının yaşadığı köye gitmek sürekli dolaşıyor zihinlerinde. Onun yanına gitmek istiyorlar çünkü nedense iyi bir konumda olduğu,

Gömülü Dev'de çok çok eski zamanlara; mitolojik devlere doğru bir yolculuğa çıkarıyor bizi Ishiguro.

kendilerini bu durumdan kurtaracağı ve şüphesiz ki onlara iyi bakacağını düşünüyorlar. Her şeyi unutsalar da bir bunu unutmuyorlar ve bir şekilde ona ulaşmak istiyorlar. Oğullarının yanına varana dek zorlu bir yolculuğu göze almaları gerektiğinin de farkındalar ayrıca ama her şeye rağmen bunu gerçekleştirmek istiyorlar. Yaşamlarının son deminde, yaşlarına fazla gelebilecek bu macerada ise başlarına geleceklere tahmin etmeleri elbette mümkün değil çünkü Ishiguro, kahramanlarının yaşlarına ve durumlarına göre belki biraz da acımasız davranarak, mitolojik yaratıkların ve fantastik dünyaların içine doğru giden bir rota belirliyor onlara.

Bu rota ise yalnız yürüyecekleri bir yol olmayacak onlar için. Sakson savaşçı Wistan, öksüz kalmış ve eğitilmesi için Wistan'ın yanına verilmiş Edwin ve tıpkı yaşlı çiftimiz gibi kaybolmuş hatıraları arasında sürüklenip duran Arthur şövalyesi Sir Gawain bu yolculukta onların yanında yer alacak. Ancak her birinin bu yolculukla farklı hesaplar peşinde koştuğunu ne Axl ne de Beatrice biliyor. Bazen, romanın ana kahramanları Axl ve Beatrice'in dahi önüne geçebilen kuvvetteki bu yan karakterlerin peşinde oldukları ise Ishiguro'nun, okuruna anlatmak istediği vurucu fikirleri elle tutulur hale getiriyor.

Biri unutulmuş yok olmuş, geçmişte kalmış bir ırk savaşını, sisi dağıtarak harlandırmak isterken, bir diğeri bu sisin, kralından aldığı emirle gidebildiği yere kadar gitmesini istiyor. Burada söz konusu olan ise "barbarca bir geçmiş".

Romanın merak uyandıran sonuna dair ipucu vermemek gerek ancak şunu söylemekte yarar var: "Gömülü Dev" ismi, romana dair pek çok imgeyi sırtlıyor. Toprak altında kalmış ve orada ne kadar nefes alıyorsa o kadar nefes alan bir hafızanın yanında, gerçekten sırlı bir dev de imliyor; Ejderha Querig'i. Ve Querig, roman boyunca karşımızda ara ara ismi geçen bir yaratık olarak çıksa da sandığımızdan daha fazlası ve hikâye için de kilit bir noktada duruyor.

Görünenin ardında gizlenmiş gerçeğe ulaşmanın, geçmişle yüzleşmenin hem birey hem de toplum için ne denli güç olduğuna dair bir sorgulama aslında Ishiguro'nun yeni romanı Gömülü Dev. Bunu fantastiğin sınırları dahilinde masalsi bir anlatıyla dönüştürmek ise Ishiguro marifeti. Üstelik aksarmış gibi görünen ancak romanın dünyasını tam anlamıyla pekiştiren bir dille... Yazarın, özellikle Axl ve Beatrice arasında geçen konuşmalarda, unutulmuş kaynaklanan aksamalar, Gömülü Dev'in kuvvetli yanlarından birini gösteriyor bize. Başka bir romanda aksama ya da kusur olarak görülebilecek bu durum aslında yazarın bilinçli ve romanın da gerçek rengini bulmasını sağlayan esas durum.

Kahramanlarının sırtlandığı alegoriyle klasik anlamda bir iyi-kötü savaşının da romanı elimizdeki aynı zamanda. Ancak düğüm olduğumuz nokta şu: Unuttuğumuz zamanların kahramanları mı iyi, yoksa hatırladığımız zamanların mı? ■

erayak@cumhuriyet.com.tr

Gömülü Dev/ Kazuo Ishiguro/ Çeviren: Roza Hakmen/ Yapı Kredi Yayınları/ 276 s.